
Opiskelijanumero

Nimi (painokirjaimin)

Allekirjoitus

Pisteytys:

1	2	3	4	5	Yht

Vastaukseen käytetään vain tätä vastauspaperia. Vastaa niin lyhyesti, että vastauksesi mahtuu sille kysymyksen jälkeen varattuun tilaan. Kunkin tehtävän alakohdat ovat arvostelussa keskenään samanarvoisia.

Tehtävä 1. Miten seuraavat ongelmat ovat jo vaikuttaneet ja miten ne vaikuttavat vielä tulevaisuudessa kansantalouteemme? Määrittele ensin kukin ongelma ja kuvaa lyhyesti sen vaikutukset.

a) Euroalueen velkakriisi

Rahoitusmarkkinoiden kriisin seurauksena syntynyt eräiden eurovaltioiden ylivelkaantuminen on jo vaikuttanut Suomeen

- euroalueen taantumasta aiheutuneen vientikysynnän vähenemisen kautta, mikä on synnyttänyt taantumaa myös Suomessa
- rahoitusmarkkinoiden häiriöiden kautta (negatiiviset reaalikorot, rahoitus ei välity normaalisti pankeista yleisölle)

Se voi vaikuttaa jatkossa myös suoraan kriisimaille myönnettyjen takauksien kautta, jos kriisimaiden lainoja mitätöidään.

b) Väestön ikääntymisen aiheuttama kestävyysvaje

Julkisen talouden kestävyysvaje = julkisyhteisöjen rahoitusaseman vahvistamistarve, jotta julkisen talouden velkasuhde vakiintuisi 60 prosenttiin tai lähtötasolle. Kuismasen mukaan se on 3,5 -- 5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen laskutavasta riippuen.

Syynä on se, että väestön ikääntymisen vuoksi ikäsidonnaisten julkisten menojen (eläkkeet, terveydenhuolto- ja hoivamenot) osuus bruttokansantuotteesta nousee noin 3 prosenttiyksiköllä vuoteen 2030 mennessä

Julkisia menoja on leikattava, veroja korotettava tai työllisyyttä (= maksajien määrää) lisättävä.

c) Kansantalouden toimialarakenteen muutos

Pitkällä aikavälillä bruttokansantuotteen ja elintason (bkt/asukas) kasvu syntyy työn tuottavuuden kasvusta. Suomen erityispiirteinä on ollut, että suurin osa tuottavuuden kasvusta on tullut muutamalta toimialalta: sähkö- ja elektroniikkateollisuus, muu metalliteollisuus, metsäteollisuus ovat luoneet noin 3/4 tuottavuuden kasvusta; ICT-sektori (laitevalmistus + palvelut) yksin noin puolet.

Ongelmana nyt on näiden alojen, erityisesti metsäteollisuuden ja elektroniikkateollisuuden merkityksen väheneminen, minkä seurauksena koko kansantalouden tuottavuuden kasvuvauhti on hidastunut.

Seurauksena on bkt:n/elintason kasvuvauhdin hidastuminen alle puoleen siitä mitä sen oli menneinä vuosikymmeninä, ellei uusia kasvualoja synny.

Tehtävä 2. Suomessa keskustellaan parhaillaan yritystoiminnan kannattavuudesta ja palkkojen alentamisen tarpeesta.

a) Yritysten ja toimialan hintakilpailukykyä mitataan usein ns. yksikkötyökustannuksilla. Määrittele mitä ne ovat ja miten niitä mitataan.

Yksikkötyökustannuksille tarkoitetaan palkansaajakorvausten (tuntipalkka w kertaa työtunnit L) suhdetta tuotannon määrään Y : wL/Y . Se voidaan ilmaista myös tuntipalkan w ja työn tuottavuuden Y/L suhteena: $w/(Y/L)$.

b) Miten ja mistä syystä Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat kehittyneet vuoden 2000 jälkeen? Kerro, mikä on ollut palkkojen ja mikä muiden tekijöiden merkitys.

Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset laskivat voimakkaasti 2000-luvun alusta vuoteen 2007 saakka, vaikka palkat w kasvoivat. Syynä oli työn tuottavuuden Y/L nopea nousu.

Sen jälkeen yksikkötyökustannukset ovat kasvaneet nopeasti. Syynä on yhtäältä taantuma, joka on vähentänyt tehdasteollisuuden tuotteiden kysyntää (Y on pudonnut) ja toisaalta tehdasteollisuuden rakennemuutos, jonka seurauksena korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto ja tuottavuus ovat supistuneet.

c) Mitä tarkoitetaan ns. reaalisilla yksikkötyökustannuksilla? Miten niillä arvioitu Suomen tehdasteollisuuden kannattavuus on kehittynyt vuoden 2000 jälkeen (esimerkiksi Saksaan, euroalueeseen ja Ruotsiin verrattuna)?

Reaaliset yksikkötyökustannukset = yksikkötyökustannukset jaettuna tuotannon hinnalla $P = wL/PY$ eli palkkakustannusten (wL) osuus tuotannon arvosta eli nimellisestä arvonlisäyksestä PY .

Ne olivat Suomen tehdasteollisuudessa selvästi pienemmät kuin Saksassa, Ruotsissa ja euroalueella vuoteen 2007 saakka. Sen jälkeen ne ovat nousseet ohi Ruotsin lähelle euroalueen ja Saksan tasoa. Syynä on tuottavuuden supistuminen.

d) Olisivatko palkanalennukset mielestäsi ratkaisu teollisuutemme ongelmiin? Miksi tai miksi ei?

Palkanalennukset voivat olla lyhyellä aikavälillä järkevä ratkaisu taantumasta selviämisen kannalta, mutta ne eivät ratkaise tehdasteollisuuden rakenteellisia eivätkä tuottavuusongelmia. Pitkällä aikavälillä työn tuottavuuden kasvu on ainoa keino.

Tehtävä 3. Vuonna 2012 euroalue joutui uuteen taantumaan, vaikka rahapolitiikan ohjauskorko on laskettu historiallisen alas.

a) Miksei rahapolitiikka vaikuta euroalueen elvytyksessä sillä tavoin kuin sen perusoppien mukaan pitäisi vaikuttaa?

EKP:n toimet eivät ole kasvattaneet rahan tarjontaa, koska rahapolitiikka ei välity pankeista yleisölle: yrityksille ja kotitalouksille. Toimet ovat vain lisänneet pankkijärjestelmän likviditeettiä. Pankkien antolainauskorot eivät kriisimaissa ole laskeneet ohjaus- ja rahamarkkinakorkojen tavoin. Syynä on epäluottamus eurojärjestelmää kohtaan.

b) Ohjauskoron alentamisen lisäksi Euroopan keskuspankki (EKP) on harjoittanut ns. epätavanomaista rahapolitiikkaa. Määrittele, mitä se on, ja kerro, mitä sillä on saatu aikaan?

Pankeille annetaan keskuspankkiluottoa vakuuksia vastaan niin paljon kuin haluavat ottaa. Keskuspankkiluoton maturiteettia on myös pidennetty. Lyhyimmät rahamarkkinakorot, erityisesti eonia, ovat laskeneet lähelle korkoputken alarajaa. Markkinakorot ovat historiallisen alhaiset.

c) Syyskuussa 2012 EKP ilmoitti aloittavansa ns. rahapoliittisten suorien kauppojen ohjelman. Mitä se on, miten sitä toteutetaan ja mitä sillä tavoitellaan?

EKP ostaa valtionlainoja jälkimarkkinoilta. Tarkoituksena rahapolitiikan asianmukainen välittyminen ja yhtenäisyys. Ohjelman muoto: ehdollisuus: kohdemaalla oltava ERVV / EVM – ohjelma ja kauppojen kohteena ovat lyhyehköt valtionlainat (≤ 3 v.)

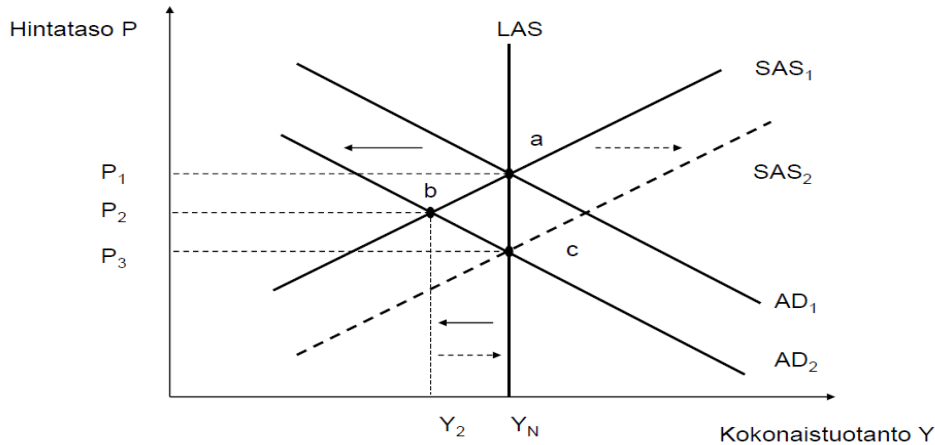
d) Tätä ohjelmaa on arvosteltu siitä, että se rikkoo EU:n perussopimusta. Miksi se ei sitä kuitenkaan EKP:n neuvoston mukaan tee? (Vihje: Juha Tarkan kirjoitus)

EKP:n neuvosto on perustellut rahapolitiikan välittymisen turvaamisella euroalueella. Arvopaperiostojen tarkoituksena on korjata rahapolitiikan välittymisen vääristymiä ja huolehtia siitä, että EKP:n päättämä rahapolitiikka välittyy tarkoitetulla tavalla reaalityönteeseen ja hinnanmuodostukseen. Viime kädessä rahapolitiikkaa on kuitenkin arvosteltava nimenomaan sillä perusteella, miten se onnistuu tehtävässään hintavakauden turvaamisessa.

e) Epätavanomaisen rahapolitiikan on pelätty kiihdyttävän inflaatiota euroalueella. Miksei näin ole kuitenkaan käynyt? Entä millä toimin EKP pyrkii varmistamaan, ettei suorien kauppojen ohjelmakaan siihen johda?

Vaikka pankkijärjestelmän likviditeetti on lisääntynyt, niin rahan tarjonta ei ole kasvanut. Uusi ohjelma on suunniteltu siten, että se ei suoranaisesti lisää rahan määrää euroalueella. Tämän saavuttamiseksi eurojärjestelmä kerää pankeilta talletuksina varoja pois saman verran kuin se ostaa arvopapereita näiden ohjelmien puitteissa.

Tehtävä 4. Tarkastellaan euron haittoja ja hyötyjä. Alla olevassa kuviossa on kuvattu peruskurssilta tutulla mallilla euroalueen yksittäistä jäsenmaata, jota on kohdannut ns. epäsymmetrinen sokki. Sen vienti on vähentynyt heikentäen kokonaiskysyntää asemasta AD_1 asemaan AD_2 . Talouden tasapaino on siirtynyt pitkän ajan tasapainosta (piste a) lyhyen ajan tasapainoon, jossa vallitsee matalasuhdanne (piste b).

a) Jos maa ei olisi rahaliitossa, vaan sillä olisi oma kelluva valuuttansa, niin miksi ja miten valuuttakurssi muuttuisi ja mihin pitkän ajan tasapainoon talous päätyisi? Merkitse kuvioon.

Viennin heiketessä maan valuutan kysyntä vähenisi, jolloin sen arvo alenisi valuuttamarkkinoilla. Valuutan devalvoituminen laskisi maan vientituotteiden hintoja maailmanmarkkinoilla, jolloin vientikysyntä vahvistuisi. Kokonaiskysyntä palautuisi alkuperäiselle tasolle ja matalasuhdanne jäisi lyhytaikaiseksi. Tasapaino palautuisi nopeasti: $Y = Y_N$; $P = P_1$ (piste a)

b) Entä mihin tasapainoon ja miten kansantalous päättyy rahaliitossa olleessaan ns. sisäisen devalvaation kautta, kun oletetaan, ettei rahapolitiikkaa voi säätää yksittäisen maan tarpeisiin ja kun lisäksi oletetaan, ettei finanssipolitiikkakaan toimi esim. liiallisen velkaantumisen vuoksi? Merkitse piste kuvioon ja selitä vaikutusmekanismi.

Taantumassa (piste b) palkat ennen pitkää pienenevät korkean työttömyyden vuoksi, jolloin yritysten tuotantokustannukset alenevat ja lyhyen ajan kokonaistarjonta vahvistuu: $SAS_1 \Rightarrow SAS_2$. Uusi tasapaino syntyy pisteeseen c: $Y = Y_N$ ja $P = P_3 < P_1$. Käytännössä tämä tapahtuu esim. siten, että metsäteollisuudesta irtisanotut siirtyvät muihin, alemman palkkatason töihin.

c) Entä miksi sitten euroon haluttiin alun perin liittyä? Mitkä ovat euron taloudelliset hyödyt?

Yhteinen valuutta vähentää keskinäisen ulkomaankaupan kustannuksia talous- ja rahaliiton jäsenmaiden välillä ja siten lisää niiden välistä työnjakoa ja kansantalouksien erikoistumista. \Rightarrow Potentiaalinen bruttokansantuote Y_N kasvaa jäsenmaissa ja siten koko euroalueella, mikä lisää hyvinvointia. Elintasoerot supistuvat reuna-alueiden ottaessa kiinni ydinaluetta.

d) Miten nämä hyödyt ovat toteutuneet euroalueen eri osissa? Mikä ja miksi on erityisesti eteläisen euroalueen ongelma?

Eräät maat, mm. Suomi ja Irlanti, ovat menestyneet hyvin tuottavuuden ja elintason kasvulla mitaten. Eteläinen euroalue (Espanja + Italia + Kreikka + Portugali) on menestynyt heikommin: elintasoerot ovat taantumassa kasvaneet, työn tuottavuuden osalta ero on kasvanut koko euron olemassaolon ajan ja kilpailukyky on ollut heikko.

Tehtävä 5. a) Miten taloustieteessä määritellään kestävä kehitys yhteiskunnan hyvinvoinnin avulla?

Kehitys on kestävä, kun nykyinen sukupolvi voi tyydyttää tarpeensa vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.

b) Millaiseksi ehdoksi kestävä kehitys voidaan pelkistää, kun käytetään apuna kansantalouden luonnonvaroilla laajennettua tuotantofunktiota ja ympäristön tilaa kuvaavaa varantoa?

Kansantalouden tuotantofunktio: $Y = AF(K,H,L,S)$

Yhteiskunnan varallisuuserät: teknologiavaranto A, aineellinen pääoma K, henkinen pääoma H, luonnonvarat S, ympäristön tila E

Kestävä kehitys pelkistyy ehdoksi, jonka mukaan kansantalouden laajasti mitatun varallisuuden arvo ei saa vähentyä ajan myötä eli että

$$p_A \Delta A + p_K \Delta K + p_H \Delta H + p_S \Delta S + p_E \Delta E \geq 0$$

jossa p't ovat varallisuuserien yhteiskunnallisia arvoja ja jossa symboli Δ esittää muutosta.

c) Miten tätä ehtoa tulee tulkita ja mitä vaikeuksia sen arvioimiseen liittyy?

Kun oletetaan heikon kestävyuden periaate eli että substituutio tuotantoresurssien välillä on mahdollista, niin kansantalous voi käyttää esim. öljyvaransa loppuun kestäväällä tavalla investoimalla öljytuloja riittävästi muuhun varallisuuteen.

Ongelmat liittyvät ”varjohintojen” p arvioimiseen: nämä ovat varallisuuserien hintoja hyvinvoinnissa arvioituna (eivät siis euromääräisi hintoja).

d) Mitä tiedämme Suomen kansantalouden kestävyydestä tällä kriteerillä arvioituna?

Suomessa on investoitu runsaasti: A, H ja K ovat kasvaneet, ympäristön tila E on parantunut monilta osin. Ongelmana ovat luonnonvarojen käytön kasvu ja hiilidioksidipäästöt.

Varauksellisesti tulkiten Suomen kehitys on ollut kestävä?